

„Stvořenost“ filosoficky

Termín „stvořenost“ a „stvoření“ musíme aspoň prozatímně akceptovat, protože zatím nemáme termín vhodnější. Novoplatonismus užíval termínu „emanace“, ale ten měl právě opačný význam: emanující bylo „jsoucnější“ (tj. co do jsovčnosti dokonalejší) než emanované – emanační proces znamenal vlastně úbytek, ztrátu dokonalosti a jsovčnosti. Termín „stvořenost“ byl zásluhou křesťanských theologů formován v několika směrech v opozici proti pojetí „emanačnímu“, ale přece jen zachovával – v důsledku celkové závislosti na řecké myšlenkové tradici – pojetí „Stvořitele“ jako „jsoucnějšího“, dokonce jako základu všech (stvořených) jsouců. Nikdy to však nešlo tak daleko, aby stvoření (tj. stvořený svět) bylo nějak snižováno, „pomlouváno“. „Stvořené“ skutečnosti jsou opravdu skutečné, jsou „pravé“ co do skutečnosti, nejsou pouhým zdáním ani nejsou co do skutečnosti druhořadé, méněcenné, „polo-skutečné“. Právě naopak: „nicota“ byla překonána tím, že vzniklo něco skutečného, a je to skutečné, protože to vzniklo skutkem, činem, výkonem – každé skutečné (pravé) jsouco musí vykonávat své bytí (tj. svou skutečnost), a to svými „skutky“, akcemi, svou aktivitou. O jeho „stvořenosti“ tedy nemůžeme mluvit tak, jako by bylo „stvořeno“ zvenčí, nějakým kouzelnickým trikem, ale musíme počítat s jeho vlastní aktivitou, která se na jeho „stvořování“ spolupodílí. Zároveň se však nemůžeme na jeho vlastní aktivitu omezovat a mylně si představovat, že každé takové (pravé) jsouco je výsledkem pouze své vlastní aktivity, že se tedy stvořilo celé samo. Právě naopak se musíme tázat, kde se vlastně vzalo takové pravé jsouco ve své „zárodku“, ve svém „počátku“, který si ještě nemohlo samo dát, protože ještě nebylo skutečné a proto nemohlo být schopno žádné aktivity. A ovšem nejde jen o ten začátek, ale také o to pokračování, které spočívá v tom, že všechny aktivity, kterých už existující jsouco-subjekt je schopen, se drží určitého pořádku a „plánu“, který si také nemohlo samo „dát“ ani vytvořit, protože k tomu právě v oněch počátečních fázích nemělo dost předpokladů. Žádné (pravé) jsouco není a nemůže být ani výsledkem žádných aktivit zvenčí (ze strany jiných pravých jsouců), ale ani výsledkem svých vlastních aktivit. Právě proto musíme i nadále – byť možná jen přechodně a dočasně – užívat slova „stvořenost“ a „stvoření“, i když víme, že na tomto „stvořování“ se každé pravé jsouco samo musí také spolupodílet.

(Písek, 080513-1.)